

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20)

בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי" – (25x2) – 50 נקודות

פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

שני הפרקים בבחינה הם חובה.

ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:

מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.

מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי"

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חֶתֶר־אֶרֶץ) / מיירי בן שמחון

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדְּרִי
בְּמָקוֹם שְׂנוּעַד לְאֲנָשִׁים אֲחֵרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטּוֹב בְּעִיגֵי אֱלֹהִים
אֲחֵר כֶּךָ תְּדִיחַ רִצְפָּה
וּתְתַקֵּן פְּרָחִים בְּאֶגְרֵט
הִיא מֵתְאִמָּה אֶת צִבְעַת הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שְׂמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שְׂמָה עַל זֶה שֶׁכִּבְּהָ עָבָה שֶׁל "מִיק אֵפ"
וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּךָ.
בְּכָל־זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלוּיֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֶּדֶת לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאֲמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדִּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שֶׁכָּל כֶּךָ הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבַע שֶׁלָּהּ
הִיא לֹא סוֹבֵלֶת אֶת כָּל אֵלֶּה שְׂאוּמִרִים שְׁטִיּוֹת
שֶׁאִין לָהֶם טַעַם
וְשֶׁלֹּא שׁוּמִרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
אֲמָא שֶׁלָּהּ מִתֵּה מִהֶתְקַף לֵב כְּשֶׁהִי־תֵה קִטְנָה
וְאֲבֵא שֶׁלָּהּ שְׂרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבֵּית
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵח שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדֵּם בַּחַיִּים
וְהוּא אֲדָמִינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמֶּשֶׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אֲחֵרָאִי עַל כֶּךָ וְכֶךָ עוֹבְדִים
שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמִּשְׁכָּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר ב־7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אה שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבילה
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלוש" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפור ויושבת בבית
בחורה רצינית.
יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
יבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

הסבר והדגם את התפקיד של המשפחה ושל הנישואים בעיצוב הדמות והעולם של עליזה אלפנדרי.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'דר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי לידך סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר

הו ריח נרקיסים משכר
מושיף רגלי ילד לרוץ עמק בתוף בצת נחל קישון
וזרים בידי -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
תפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.

הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית

מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית

עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי תרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

כיצד מתוארת האם (סלימה) בשיר זה? הסבר והדגם את דבריך.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הוֹרִי / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הוֹרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשִׁיךְ בְּדַפְנוֹתִי
גַם אַחֵר שֶׁכָּבֵר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
וְהִגִּירַת הוֹרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזֻכֵּר וְיוֹם מְשֻׁכָּח.
עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מַדְבָּר גָּדוֹל
וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אַחֶת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הַיֵּטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֹבֵד.
עוֹד עֹכְשׁוֹ לִבִּי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
בְּלֶחֶם אֲהַבְתּוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרִי בְּמוֹ הִגִּירְתָּם.
עַל אִם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
צָעִיר מְדִי בְּשִׁבְלִי לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
וְעֵיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אֶחָד.
אַרְכֵּאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הוֹרִי
לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמַדְתִּי
שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאַנִּיּוֹת תָּמִיד.
וְכָבֵד עוֹרָקִי וְגַם גִּידִי כְּסִבָּה
שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲרֵכֶךְ
מוֹתִי וְסוֹף לְהִגִּירַת הוֹרִי.

שם השיר הוא "והגירת הורי".

לדעתך, מי הם גיבורי השיר — ההורים? המשורר? גם המשורר וגם הוריו? הסבר והדגם את דבריך.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך היתה הולכת פה מתחת לשקמה
וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרקי הלא מוגן
ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
המלחמה על שטח המחיה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
לכבוד השחר הבוקע מחדש,
אולי אפילו לכבודך.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
ואת השאר אתה יודע, בודאי.

השורה "המלחמה על שטח המחיה" נמצאת במרכז השיר.

הסבר את המשמעות של שורה זו בסיפור על הסבתא. הדגם את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אל בית סבי באו תימנים ממחנה יוסף
ישבו ושתקו
כשאחד שר השני חכה
כך גדלתי בין נהמה
לשתיקה
עכשו התקינו לאבי טלפון והוא יושב
ומחכה לצלצול
שמונים שנה שתק שתקו אבותיו
עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו

תאר והסבר את היחס של הדובר בשיר לדורות שקדמו לו.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגיד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

על פי שיר זה, הסבר את ההבדל בין הבן לאביו ביחסם לעבר.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-10.

7. המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

הסבר את הקשר בין שם הספר ובין עלילת הספר.

תן שם אחר לספר הזה, והסבר מדוע נתת שם זה.

8. תאר שתיים מדמויות הנשים בספר, והסבר את התפקיד של כל אחת מהן בעלילה.

האם הנשים שתיארת מבינות את כריסטופר בון טוב יותר מן הגברים בספר? נמק והדגם את דבריך.

הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

9. תאר את סיום הספר "הנכדה של מר לין".

האם סיום זה הפתיע אותך? הסבר והדגם את דבריך.

10. תאר את הקשר בין מר לין לבין מר בארק, והסבר את התרומה של קשר זה לחיים של כל אחד מהם.

בהצלחה!